

ІЛЬІНА Валентина¹, ІЛЬІНА Анна¹, СМОЛЯР Наталія²

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

¹Одеський державний екологічний університет

вул. Львівська, 15, м. Одеса 65016, Україна

²Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

просп. Першотравневий, 24, м. Полтава 36011, Україна

ilina_ann@ukr.net

***Анотація.** Останні декілька років ціни на продукти харчування були на рекордно високому рівні через зростання попиту в період COVID-19, і, як наслідок, через порушення ланцюгів поставок. Війна в Україні, а також санкції стали додатковим поштовхом для досягнення нових історичних максимумів світових цін на продовольство, паливо та добрива. Через наростання глобальної продовольчої кризи в усьому світі першочерговим та пріоритетним завданням стало забезпечення продовольчої безпеки. Тому для мінімізації наслідків необхідно якнайшвидше захистити й підтримати виробництво сільськогосподарської продукції в Україні в умовах воєнного стану.*

Поняття продовольчої безпеки є глобальним явищем, що впливає на повсякденне життя кожної людини. Як зазначає FAO, продовольча безпека існує, коли всі люди в будь-який час мають фізичний, соціальний і економічний доступ до достатньої, безпечної та поживної їжі, яка відповідає їхнім дієтичним потребам і харчовим перевагам для активного та здорового життя [1]. Продовольча безпека залежить від стану національного агропромислового комплексу і підтримки його державою, земельного законодавства, форм власності та господарювання, а також платоспроможності населення [2].

Сільське господарство є продовольчою базою для населення і джерелом сировини для промисловості. Відповідно до Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України», ефективність державної підтримки сільського господарства України забезпечується шляхом створення сприятливих умов для здійснення сільськогосподарської діяльності, підвищення якості та конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції з метою мінімізації природно-кліматичних і економічних ризиків сільськогосподарського виробництва та гарантування продовольчої безпеки держави [3]. Забезпечення продовольчої безпеки значною мірою залежить від потенціалу агропромислового сектора. Відповідно до проекту «Комплексної програми підтримки розвитку українського села на період до 2015 року», особлива роль аграрного сектору в соціально-економічному житті країни обумовлюється унікальним поєднанням сприятливих природно-кліматичних умов і геостратегічним положенням, спроможністю України зайняти вагоме місце на міжнародному продовольчому ринку [4].

Зернове виробництво є основою аграрної економіки нашої країни, а Україна відноситься до найбільших експортерів зернових і зернобобових культур у світі. У період з 2000 по 2019 рр. Україна вчетверо збільшила експорт зерна, а список основних імпортерів українських зернових поповнили нові країни. Основними споживачами зернових культур є країни Азії (Китай, Ізраїль, Таїланд), Північної Африки (Єгипет, Туніс, Марокко), а також країни ЄС (Іспанія, Нідерланди, Італія). За товарною структурою виділяють «Велику трійку» зернових – це кукурудза, пшениця та ячмінь, які експортуються з України в обсягах понад 1 млн. т. А такі культури як квасоля, горох, жито, просо та овес поставляються на зовнішні ринки переважно в обсягах більше 10 тис. т.

Посівна кампанія у 2022 р. в умовах воєнного стану стала найскладнішою в історії нашої країни. Загалом в Україні цьогорічна весняна посівна відмітилася зменшенням посівних площ за рахунок часткової окупації російськими військами частини територій України, територіальної близькості до бойових дій, а також неможливістю здійснення сівби через заміновані поля та пошкоджену матеріально-технічну базу на територіях, що були звільнені. Через російську окупацію та бойові дії посіви ярого ячменю скоротились на 31% та змістились північніше з найбільшою концентрацією у Дніпропетровській області. Проте завдяки швидкому звільненню окупованих територій Київської, Чернігівської та Сумської областей і певної частини територій на Харківському напрямі, значної різниці між посівними та збиральними площами для ярих зернових культур не було відмічено. Проте цього не можна сказати про озимі. Найбільша різниця буде помітна саме з озимою пшеницею, оскільки вона найбільш зосереджена на Півдні України, значна частина якого все ще залишається під окупацією або в зоні активних бойових дій. На Херсонську, Запорізьку, Донецьку та Луганську області загалом припадає більше, ніж 1,8 млн. га посівних площ. У районах, де тривають чи нещодавно тривали бої, посіви зазнали пошкоджень унаслідок маневрів техніки, вибухів, розмінування. Найближче до показників минулого року виявилась яра пшениця. Найнижчий показник – у проса, лише 41,1% від показника минулого року.

Незважаючи на всі складнощі та ризики воєнного стану, економіка країни залишається стабільною. Кабінет Міністрів України Розпорядженням № 327-р від 29 квітня 2022 р. затвердив план заходів забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану. План заходів включає в себе комплекс дій за багатьма напрямками, а саме:

- здійснення моніторингу стану продовольчої безпеки;
- забезпечення безперервного виробництва сільськогосподарської продукції та харчових продуктів;
- формування розгалуженої мережі зберігання резервів сировини і продовольчих ресурсів для задоволення стратегічних потреб держави;
- забезпечення повноцінного функціонування підприємств агропромислового комплексу, зокрема шляхом задоволення потреби в імпортних складових;
- регулювання наповнення внутрішнього ринку продукцією власного виробництва і забезпечення експортного попиту тощо.

Використані інформаційні джерела:

- [1] Food security: concepts and measurement. Edward Clay of the Overseas Development Institute, London, UK, for the FAO Expert Consultation on Trade and Food Security: Conceptualizing the Linkages. Rome. 11–12 July, 2002.
- [2] Михасюк, І., Мельник, А., Крупка, М., Залогова, З. (2000) Державне регулювання економіки. Львів : ЛНУ ім. І. Франка. 592 с.
- [3] Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України». Відомості Верховної Ради України. 2004. №49. С. 527.
- [4] Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року. Постанова Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 р. №1158. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1158-2007-%D0%BF#Text>.
- [5] Електронний ресурс. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/327-2022-%D1%80#Text>.